

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 32 (1987), No. 3, 166--172

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139893>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1987

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

9. Vyučování statistice (*L. Råde*, Švédsko)
10. Ženy a matematika

Dále obsahují Proceedings referát prezidenta ICMI *J. P. Kahana* (F) na téma *Míra a dimenze* (matematická přednáška s historickými aspekty) a přednášku člena sekretariátu ICMI *H. O. Pollaka* (USA) – *Vliv techniky na osnovy matematiky*. Na tuto přednášku tematicky navazuje záznam diskuse *H. Burkhardt* (GB) a *P. Davise* (USA) *Mikropočítač: zázrak nebo hrozba ve vyučování matematice*.

Z dalšího programu, o němž publikace informuje, se zmiňme o přehledech vyučování matematice ve Francii a v Sovětském svazu a o práci různých projektů. Ze Sovětského svazu byli přítomni jednání v Adelaidě *S. M. Nikolskij* (*Vyučování*

algebře v sovětských školách), *N. I. Škil* (*Požadavky na vzdělání učitelů matematiky v SSSR*), *V. M. Monachov* (*Zdokonalování vyučování matematice a sovětská reforma*), *S. A. Těljakovskij* (*Požadavky na matematickou přípravu žáků v sovětských osnovách*) a *I. A. Lavrov*. Dostí podrobnou zprávu o ICME 5 může čtenář najít v 5. čísle sovětského časopisu *Matematika* v škole, roč. 1985.

Podle mého názoru je škoda, že se naše didaktika matematiky na kongresu vůbec nepředstavila. Přitom i některé země, které se kongresu nezúčastnily (jako např. NDR), vystavovaly např. matematické časopisy pro žáky apod. Domnívám se, že např. naše „olympijská knižnice“ *Škola mladých matematiků* by snesla i náročné mezinárodní srovnání.

jubilea & zprávy

PROFESOR SERGEJ USAČEV 60ROČNÝ

Okrúhle výročia bývajú príležitosťou k rekapitulácii dosiahnutých úspechov i nesplnených snov. Pri nich obvykle hodnotíme efektívnosť životného úsilia jubilanta. Takéto hodnotenie vrhá svetlo aj na vývoj spoločnosti, s ktorou jubilant v rekapitulovanom období interagoval. Spoločnosť, s ktorou interagoval prof. Usačev, prechádzala v období formovania jeho ľudských, organizátorských, vedeckých a pedagogických kvalít búrlivým obdobím a my máme vzácnu príležitosť, pohľadom na jeho život a dielo, vniknúť do tohto obdobia. O málokom môžeme

povedať, že stál pri kolíske vedného odboru, hoci mnohí túto možnosť majú. Nie u každého sa však vhodne snúbi odvaha riskovať, biť sa za svoju pravdu, s nadhľadom vidieť za horizont a mať ešte toľko taktu, osobného šarmu a diplomatickej múdrosti, aby túto možnosť využil. Keď k týmto vlastnostiam pridáme ešte usilovnosť, pevnú vôľu, vhodné domáce zázemie a lásku k vede, dostaneme to minimum, ktoré umožnilo nášmu jubilantovi s uspokojením rekapitulovať šesťdesiat prežitých rokov, venovaných našej spoločnosti.

Prof. Usačev ako človek a organizátor

Narodil sa 15. 12. 1926 v Brne v rodine zememerača. Letné mesiace, strávené medzi robotníkmi, pomáhali formovať jeho triedne uvedomenie. Počas Slovenského národného povstania, ktoré prežíval v Martine, nadviazal kontakty s partizánmi na Martinských holiach. Po oslobodení vstúpil do radov revolučnej robotníckej milície v Martine. Od 27. 4. 1945 bol členom KSS. Spolu s ďalšími súdruhmi bol

poverený založením Zväzu mládeže v okrese Martin. Vtedy nastúpil štúdiá na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde pracoval vo vysokoškolskej organizácii KSS. V lete 1947 sa zúčastnil brigády v Juhoslávii. Po návrate z Juhoslávie pracoval v štábe brigády, ktorý pripravoval stavbu Trate mládeže z Hronskej Dúbravy do Banskej Štiavnice. Svoje revolučné zmýšľanie prejavil vo februári 1948 ako predseda Akčného výboru na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, kde sa zaslúžil o vznik ZO KSS a päť rokov bol jej prvým predsedom. Na zlučovacej konferencii Československého zväzu mládeže v r. 1949 ho zvolili do ÚV ČSM a do SÚV ČSM, kde pôsobil do konca roku 1950. Súčasne zastával funkciu tajomníka Vysokoškolskej rady ČSM pre Slovensko a do roku 1952 aj funkciu podpredsedu Ústredného zväzu československého študentstva v Prahe, združujúceho v českých zemiach spolky študentov, pracujúce popri ČSM. Povedľa týchto náročných funkcií pracoval mladý Usačev aj ako tajomník a potom predseda OV ČSM a od roku 1953 aj člen predsedníctva OV KSS na bratislavských vysokých školách.

Po vyjení nového školského zákona sa stal v roku 1950 Sergej Usačev politickým tajomníkom Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave. V roku 1951 ho poveril ÚV KSS funkciou predsedu pedagogického oddelenia pre vysoké školy na Povereníctve školstva, kde zotrval do mája 1952. Súčasne ukončil štúdium fyziky na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, kde nastúpil ako asistent na Katedru fyziky, kde od septembra 1957 organizoval a viedol oddelenie atómovej fyziky. V roku 1961 z tohoto oddelenia vznikla Katedra jadrovej fyziky. V školskom roku 1962/63 stmeluje ako zástupca docenta kolektív dvanástich vysokoškolských pracovníkov a dvoch technikov. Započalo sa s výchovou špecialistov v oblasti jadrovej fyziky na Slovensku. V roku 1963 sa habilitoval a bol menovaný docentom pre experimentálnu fyziku. Od septembra 1969 do konca roku 1970 prednášal na Univerzite v Basre experimentálnu jadrovú fyziku a všeobecnú fyziku. V auguste 1970 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu. Mimoriadnym profesorom bol menovaný od 1. 1. 1973. V roku 1977 obhájil vedeckú hodnosť doktora fyzikálno-matematických vied prácou: Nízke rádioaktivity a ich aplikácie. Onedlho bol menovaný riadnym profesorom experimentálnej fyziky.

Prof. Usačev ako vedec a pedagóg

Prvopočiatky jadrového výskumu na Slovensku sa obmedzovali na štúdium zloženia a variácií kozmického žiarenia a na sledovanie aktivity atmosferického spadu. Časovo možno tieto práce zaradiť do druhej polovice päťdesiatych rokov potom, ako Slovenská národná rada vyslovila požiadavku pripravovať kádre pre odbor jadrovej fyziky. Prvým centrom týchto prác bolo laboratórium fyziky ČSAV na Lomnickom štíte, ktoré od roku 1959 prešlo do kompetencie SAV. Druhým zárodokom takýchto prác bolo oddelenie atómovej fyziky Katedry fyziky Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

V prvej polovici šesťdesiatych rokov práve vytvorená Katedra jadrovej fyziky pracuje, v súčinnosti s ďalšími pracoviskami, na programe fyziky vysokých energií so zameraním na vyhodnocovanie snímok z bublinových komôr, získaných pri cyklotróne v SÚJV Dubna. Docent Usačev tento program podporoval, sám sa však sústreďoval na detekciu jadrového žiarenia a na sledovanie rádioaktívneho atmosferického spadu. Výsledky zhrnul vo svojej habilitačnej práci *Umelý rádioaktívny spad a jeho výskum* (1967) a v kandidátskej dizertačnej práci *Dvojité oscilácie v Ne-Br halogenových počítačoch* (1970). V roku 1965 sa kolektív katedry, vedený docentom Usačevom, zamerl na radiačnú chronometriu. Doc. Usačev prezicravo vystihol trendy a cieľavedome budoval na svojej katedre školu fyziky nízkych aktivít. Súčasne sa venoval založeniu Ústavu fyziky a biofyziky UK, ktorý vznikol v r. 1978. Nezlomná energia prof. Usačeva mu umožnila 1. plniť povinnosti dekana Prírodovedeckej fakulty (1976—1980) v náročnom období priprav vzniku Matematicko-fyzikálnej fakulty Univerzity Komenského, 2. riadiť katedru jadrovej fyziky, zloženú z dvoch silných, na vedeckom poli prosperujúcich oddelení a 3. organizovať vedecky perspektívny Ústav fyziky a biofyziky. V období 1980 až 1983 prof. Usačev plní povinnosti pri zabezpečovaní výchovnovzdelávacieho procesu na neučiteľských fakultách UK ako jej prorektor.

V roku 1982 sa prof. Usačev vzdáva vedenia katedry, z ktorej počas dvadsaťročného pôsobenia vybudoval vedúce pracovisko v oblasti fyziky nízkych aktivít v ČSSR, ktoré je uznávané nielen v Európe, ale aj v zámorí. Prof. Usačev vytvoril pracovisko, ktoré sa stalo svetoznámy

konferenciami o meraní nízkych aktivít, pracovisko, na ktorom vyrástli už tri desiatky kandidátov vied, kde sa pripravilo päť doktorských dizertačných prác a ktoré obohatilo náš vedecký potenciál o viac ako sto veľmi dobre pripravených experimentálnych jadrových fyzikov, z ktorých mnohí zastávajú vedúce miesta na pracoviskách SAV a v rezortoch ministerstiev palív a energetiky, zdravotníctva a školstva. Experimentálne dobre vybavenú a organizačne perfektne zladenú katedru opúšťa jej tvorca a kormidelník vo vedomí, že jej dal správny smer a udelil jej dostatočnú hybnosť na to, aby ju nové schopné vedenie ďalej rozvinulo a privedlo k ešte vyšším metám.

Od roku 1983 sa prof. Usačev plne koncentruje na vedenie Ústavu fyziky a biofyziky UK v Bratislave, ktorý orientuje na rozsiahle, celospoločensky významné vedeckovýskumné programy v oblasti jadrovej fyziky a biofyziky, prepojené na laboratóriá v SÚJV Dubna, na rezortné výskumné ústavy u nás i v rámci RVHP a na početné pracoviská našich vysokých škôl. V oblasti fyziky plazmy orientoval prof. Usačev výskum na programové ciele elektroniky. Jeho ústav úspešne spolupracuje aj na programe Interkozmos.

Prof. Usačev neúnavne plní vedeckoorganizačné funkcie v rámci ČSSR, aj v spolupráci so ZSSR. Od r. 1977 je seniorom korešpondentom Vedeckej spoločnosti Ettore Majorana v Taliansku. Naďalej pôsobí aj pedagogicky. Prednáša špeciálne partie experimentálnej jadrovej fyziky na Matematicko-fyzikálnej fakulte UK v Bratislave.

Publikačná činnosť prof. Usačeva

Organizačné schopnosti prof. Usačeva a jeho umenie viesť kolektívy sa výrazne uplatnili aj na poli publikačnom. Jeho prvé vedecké publikácie sa datujú rokom 1961. Sú to: USAČEV S., HLAVÁČ T.: *Umelá rádioaktivita atmosféry v období júl–december 1958* a USAČEV S., CHRAPAN J.: *Staňa expanznej hmlovej komory Blackettovho typu*. Oba vyšli v zborníku vedeckých prác Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave. Od toho času publikoval Usačev 7 samostatných vedeckých prác z problematiky znečistenia životného prostredia rádioaktívnym spadom a z problematiky halogenových detektorov ionizujúceho žiarenia. Vedecké a odborné

práce kolektívneho charakteru, ktorých napočítame v renomovaných domácich i zahraničných časopisoch vyše 150, možno rozdeliť do štyroch skupín.

1. Práce, ktoré obsahujú zásadné príspevky k fyzike detektorov ionizujúceho žiarenia, ako napr. USAČEV S., SEMAN M.: *Freshold Oscillations in Bromine-Quenched Counters*, Nucl. Instrum. and Methods 73 (1969); ORAVEC J., USAČEV S., HOLÝ K., SITÁR B., CHRAPAN J.: *Large Multiwire Corona Counter*, Nucl. Instrum. and Methods 129 (1975); HOLÝ K., ORAVEC J., USAČEV S.: *Nekotoryje charakteristiky mnogonitevogo koronnogo ščetčika*, Acta F.R.N.U.C. — Physica XXII (1982).

2. Publikácie k problematike antropogénnych nuklidov v životnom prostredí, ako: USAČEV S., DOBIÁŠOVÁ A.: *Určenie zmeny obsahu ^{90}Sr v atmosferickom spade a na zemskom povrchu do roku 2000 na Západnom Slovensku*, Jaderná energie 16, 12 (1970); POLÁŠKOVÁ A., POVINEC P., CHUDÝ M., USAČEV S.: *Meranie koncentrácie rádiouhlíka v atmosfére Bratislavy metódou kvapalných scintilátorov*, Radioizotopy 21 (1980).

3. Práce z rádioaktívneho datovania, ktoré na svojom pracovisku prof. Usačev so záujmom sledoval a vhodne ich podporoval, vyústili do publikácií, z ktorých uvedme len najcitovanejšie: USAČEV S., POVINEC P., CHUDÝ M., ŠÁRO Š.:

Bratislava radiocarbon measurement I, Radiocarbon Vol. 15, 3 (1973); USAČEV S., CHRAPAN J., ORAVEC J., SITÁR B.: *Bratislava radiocarbon measurement II*, Radiocarbon, Vol. 19, 3 (1977); BURCHULADZE A. A., PAGAVA S. V., POVINEC P., TOGONIDZE G. I., USAČEV S.: *Radiocarbon variations with the 11-year solar cycle during the last century*, Nature 287 (1980).

4. V druhej polovici sedemdesiatych rokov dospela spolupráca prof. Usačeva a jeho pracovníka so SÚJV Dubna do spoločného riešenia medzinárodných úloh. Prof. Usačev koordinoval a bol zodpovedným riešiteľom úloh 2-017-0381-74 MIS „Issledovanie processov dissociací pionov na jadrach“, 2-019-0082-72/76 RISK „Relativističeskaja iskrovaja strimernaja kamera“ a úlohy 2-021-0430-75 „Sozdanie kompleksa elektronnoj aparatury dla avtomatizacii fizičeskich experimentov s ispolzovaniem EVM“. K tejto činnosti sa viažu publikácie, ktoré sú príspevkom k riešeniu problémov jadrovej fyziky a tvoria štvrtú skupinu vedeckých prác jubilanta. Sem patrí napr.: STANÍČEK J., POVINEC P., USAČEV S.: *Higher order processes in nuclear decays*, Acta F.R.N. U.C. — Physica XX (1978).

Dlhoročná pedagogická práca viedla prof. Usačeva k spolupráci na príprave desiatich učebných textov a celoštátnej vysokoškolskej učebnice experimentálnej jadrovej fyziky (Alfa Bratislava 1982). V nakladateľstve Obzor sa prof. Usačev autorsky podieľal na *Malej encyklopédii fyziky* (Bratislava 1970) a je zostavovateľom a spoluautorom pripravovanej *Encyklopédie fyziky*. Je členom redakčných rád niekoľkých fyzikálnych a odborných časopisov.

Spoločenské uznanie prof. Usačeva

Politická, verejnoprospešná, organizátorská, výchovnovzdelávacia a vedecká práca prof. Usačeva našla spoločenské uznanie. Je Hrdinom Trate mládeže (1949), nositeľom pamätných medailí k 20. a 25. výročiu Februárového víťazstva a k 50. výročiu založenia KSC. Má čestné uznanie ČSAK „Za zásluhy o rozvoj čs. jadrového programu“ (1975). Štátne vyznamenanie „Za zásluhy o výstavbu“ (1976). Je Zaslúžilý člen JSMF a JČSMF (1978). Zdobí ho Zlatá medaila SÚV SZM za socialistickú výchovu (1979), Zlatá medaila Prírodovedeckej fakulty UK (1980), Zlatá plaketa SAV D. Štúra za zásluhy o rozvoj prírodných vied a Zlatá medaila UK (1981), Pamätná medaila SÚJV Dubna

(1982), Zlatá medaila MFF UK (1984), Čestné uznanie pri 40. výročí SNP, Jubilejná medaila Interkozmos AV ZSSR (1985) a Pamätná medaila ÚV KSČ k 40. výročiu oslobodenia ČSSR.

Profesorovi Usačevovi plným právom prísluší označenie „zakladateľ jadrovej fyziky na Slovensku“. Ako blízki spolupracovníci, priatelia i početní žiaci sme radi, že pri príležitosti životného jubilea sme našli nášho Sergeja v plnom pracovnom nasadení, optimizme a s nezlomnou vôľou ďalej rozvíjať svoj odbor.

Ján Chrapan

K ŠEŠTĎESIATINÁM PROF. MUDR. MIROSLAVA MIKULECKÉHO, DRSC.

Prednosta I. internej kliniky a vedúci katedry internistických disciplín I na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave sa narodil 22. 6. 1927 v Orlíku n. Vltavou. Základnú školu a gymnázium navštevoval v Hradci Královom a v Pisku. Lekársku fakultu Univerzity Karlovej ukončil v Hradci Královom v roku 1952. Zanedlho po ukončení vysokoškolských štúdií zakotvil na LFUK v Bratislave, kde pracuje

dodnes. V roku 1967 obhájil CSc., v roku 1974 sa habilitoval za docenta, v roku 1980 obhájil DrSc. a v roku 1982 bol menovaný profesorom.

Jeho životné jubileum si pripomíname v matematickom časopise plným právom. Jubilant už ako mladý lekár postrehol význam a užitočnosť matematiky v medicíne a s plným zaujatím a energiou sa venuje jej využitiu v svojej vedeckej práci. Na jeho pracovisku sa dnes už štandardne používajú matematicky zdôvodnené postupy pre diagnostické účely a pri hodnotení účinkov terapie, ba dokonca sa formulujú nové matematické problémy. Tematické zameranie výskumov jubilanta v tejto oblasti možno charakterizovať na pr. spojeniami: systém diferenciálnych rovníc a kinetika látok v systéme krvné riečište-pečeň-žlč-črevo, stochastické procesy a biorytmy, regresná analýza a efekty terapie, testovanie štatistických hypotéz a projekt pre zber údajov o stave pacientov, adaptívny model teórie regulácie a diagnóza vychytávacej schopnosti pečene, atď.

Prof. Mikulecký je iniciátorom dlhodobej a plodnej spolupráce s Matematickým ústavom SAV a Katedrou teórie pravdepodobnosti a matematickej štatistiky MFF UK v Bratislave. Uplatňovanie matematických poznatkov v spoločenskej praxi je obvykle ťažký, konfliktný a vyčerpávajúci proces. Preto si s úctou a vďakou pripomíname dielo, ktoré v tomto smere jubilant vytvoril.

Veľa zdravia a energie do ďalšej priekopníckej práce a bojov za ešte účejšie uplatnenie matematiky v medicíne a veľa vedeckých úspechov mu želajú jeho priatelia matematici.

Lubomír Kubáček

PRVNÍ SVĚTOVÝ KONGRES BERNOULLIHO SPOLEČNOSTI

Ve dnech 7. — 14. 9. 1986 se konal v Taškentu, hlavním městě Uzbecké SSR, 1. světový kongres Bernoulliho společnosti pro pravděpodobnost a matematickou statistiku Mezinárodního statistického institutu (ISI). Jak název napovídá, šlo o první světovou akci Bernoulliho společnosti a navíc první akci tohoto druhu na území socialistického státu.

Bernoulliho společnost vznikla v roce 1975, kdy byla jedna ze sekcí ISI — pro statistiku ve fyzikálních vědách — přejmenována na Bernoulliho společnost pro pravděpodobnost a matematickou statistiku. Organizace sídlí v Nizozemí a členské příspěvky jsou shromažďovány v Dánsku. Cílem společnosti je napomáhat statistickému a pravděpodobnostnímu výzkumu teoretickému i aplikovanému, zejména na základě mezinárodní spolupráce mezi organizacemi i jednotlivci.

Současně se vznikem Bernoulliho společnosti byla zahájena činnost v několika výborech. Jedním z nejvýznamnějších je European Regional Committee, který každoročně pořádá konferenci s názvem European Meeting of Statisticians.

Zájem o výsledky práce vědců z evropských zemí s nekonvertibilní měnou a snaha o navázání bližšího kontaktu vedla hlavního představitele Bernoulliho společnosti k tomu, že umožnili zakládat v těchto zemích národní kolektivy. Kolektivní forma členství je realizována v Maďarsku, Polsku a u nás. Československý kolektiv členů BS byl založen při MVS JČSMF v roce 1981 a letos má již padesát členů. Činnost kolektivu je v souladu se stanovami BS zaměřena zejména na podporu a rozšiřování mezinárodní spolupráce, i když ani aktivita v národním rámci není zanedbatelná. ČSSR má také svého zástupce v European Regional Committee. Zasedání tohoto výboru probíhají vždy v době evropských setkání statistiků a rovněž během kongresu v Taškentu se konaly dvě schůzky. Mezi jiným byly řešeny organizační otázky dalších evropských setkání statistiků, které se budou pořádat v roce 1987 v Řecku, roku 1988 v NDR a v roce 1989, kdy bude kongres ISI ve Francii, se uvažuje o satelitní konferenci. Místo a rok konání 2. světového kongresu BS nebyly ještě definitivně stanoveny. Výbor je také spoluorganizátorem evropských setkání mladých statistiků (do 35 let), která se konají pravidelně každé dva roky. V roce 1987 se tato akce uskutečnila v Dánsku, v roce 1989 pak u nás pod záštitou čs. kolektivu členů BS a JČSMF.

1. světový kongres byl připravován mezinárodním programovým výborem, kterému předsedal K. KRICKEBERG z Francie, a mezinárodním organizačním výborem řízeným P. RÉVÉSZEM z MLR. Vlastní organizace kongresu byla svěřena Akademii věd SSSR s hlavním přípravným

výborem v moskevském Ústavu V. A. Steklova a lokálním výborem při Akademii věd Uzbekské SSR a Taškentské státní univerzitě. Čestným předsedou sovětského organizačního výboru byl A. N. KOLMOGOROV. Organizátoři neměli lehký úkol, protože šlo o akci neobvyklého rozsahu. Na kongresu bylo registrováno přibližně tisíc vědců z celého světa (včetně Austrálie a celé Ameriky), z toho asi polovina byla ze Sovětského svazu. Kromě toho bylo přítomno mnoho doprovázejících osob. Československých účastníků bylo 23, z toho 19 členů Bernoulliho společnosti.

Jednání kongresu probíhalo v 35 sekcích, z nichž každá měla svého organizátora z řad nejvýznamnějších světových odborníků na danou problematiku. Aby si čtenář mohl sám udělat představu o rozmanitosti témat, názvy sekcí a jména jejich organizátorů zde uvedeme:

Abstraktní metody (P. J. BICKEL, USA), statistické metody ve stochastických procesech (A. N. ŠIRJAJEV, SSSR), „cross-validation“ (D. V. HINKLEY, USA), analýza dat (E. DIDAY, Francie), plánování experimentů (H. P. WYNN, Velká Británie), asymptotická statistika (W. van ZWET, Nizozemí), mnohorozměrná analýza (Y. ESCOUFIER, Francie), časové řady (H. TONG, Velká Británie), autosimilární procesy (J. G. SINAJ, SSSR), bodové procesy (D. STOYAN, NDR), sekvenční analýza (D. O. SIEGMUND, USA), extrémní hodnoty a aplikace (R. L. SMITH, Velká Británie), epidemiologie (N. T. J. BAILEY, Švýcarsko), geologie a geofyzika (D. VERE-JONES, Nový Zéland), hydrologie a meteorologie (A. N. MURPHY, USA), biologické modely a genetika (P. JAGERS, Švédsko), základy teorie pravděpodobnosti (D. LANE, USA), stochastická simulace (G. A. MIČAJLOV, SSSR), nestandardní analýza v teorii pravděpodobnosti (E. PERKINS, Kanada), kombinatorické metody (B. S. STEČKIN, SSSR), výpočetní metody (S. MUSTONEN, Finsko), teorie hromadné obsluhy (R. SCHASSBERGER, Západní Berlín), empirické procesy (E. GINE, USA), Markovovy procesy (Y. LE JAN, Francie), náhodná pole a teorie perkolace (Y. HIGUCHI, Japonsko), vývoj systému částic (T. LIGGETT, USA), pravděpodobnost a teoretická fyzika (K. R. PARTHASARATHY, Indie), difúze na manifoldech (K. D. ELWORTHY, Velká Británie), stochastický kalkulus (J. BISMUT, Francie), stochastická geometrie (J. MECKE, NDR), velké odchylky (A. A. BOROVKOV, SSSR), řád konvergence (F. GÖRZE, NSR), funk-

cionální limitní věty (J. V. PROCHOROV, SSSR), pravděpodobnosti na algebraických strukturách (V. M. MAKSIMOV, SSSR), různé. Kromě toho proběhly přednášky o historii pravděpodobnosti a matematické statistiky, ukázky statistického softwaru a dvě diskuse u kulatého stolu na téma *Výpočetní metody a prostředky v teoretické a aplikované statistice a Sepětí teorie s aplikacemi*. Součástí kongresu byla také mezinárodní výstava odborné literatury.

Každé sekci byl věnován půlden (výjimečně celý den), který obvykle začínal třemi vyžádanými přednáškami a pokračoval asi pěti patnáctiminutovými sděleními. Z československých účastníků byl zvaným řečníkem toliko jediný — dr. T. HAVRÁNEK, CSc., ze Střediska výpočetní techniky ČSAV (organizoval také diskusi o výpočetních metodách). Těm, kteří pro velký počet přihlášených sdělení nemohli přednést svůj příspěvek ústně, bylo umožněno publikovat jej jako vývěsku. Zde však organizace poněkud zaskřípala, a tak vývěskám nemohla být věnována náležitá pozornost. Jinak však organizátoři obstáli na výbornou. Pro účastníky kongresu byl k dispozici synchronní překlad přednášek do ruštiny nebo angličtiny, denně vycházel informační bulletin, doprava mezi místy jednání a hotely byla zajišťována zvláštními autobusy, občerstvení i obědy byly nabízeny přímo v místě jednání v dostatečném výběru. V budovách, v nichž probíhaly přednášky — byly to dva moderní kulturní paláce — si mohli účastníci také zakoupit knižní novinky sovětských nakladatelství odborné literatury, reprezentační publikace o SSSR i suvenýry.

Pro účastníky kongresu a doprovázející osoby byl připraven také kulturní program, recepce na uvítanou a závěrečná večeře, na níž byla podávána tradiční uzbecká jídla. Organizátoři nezapomněli na prohlídky města s odborným výkladem, které byly zejména pro nás Středoevropany velkým zážitkem. Nechyběly ani sportovní akce a setkání v mládežnickém klubu. Volného dne většina účastníků využila k návštěvě některého z turisticky přitažlivých měst sovětské Střední Asie — Samarkandu nebo Buchary.

Kongres Bernoulliho společnosti se stal v životě Taškentu významnou událostí. Na mnoha budovách byly vyvěšeny transparenty zdravící účastníky kongresu, jednání bylo natáčeno televizí, rozhlas přenášel rozhovory, o něž byli někteří z hostů požádáni; kongresu byla věnována také část měsíčníku Sovětský Uzbekistán, jenž

kromě ruštiny a uzbecktiny vychází v několika evropských a asijských jazycích.

Sdělení uskutečněná na kongresu, odborné diskuse i neformální setkání budou nepochybně stimulovat další rozvoj teorie pravděpodobnosti i matematické statistiky a jejich aplikací v dalších vědních odvětvích i v technice. Nemenší význam kongresu však spočívá i v tom, že účastníci, z nichž mnozí byli v Sovětském svazu vůbec poprvé, se seznámili se sovětskou vědou a s životem sovětského Uzbekistánu, země s bohatou kulturní historií, národními tradicemi, jakož i s moderní, socialistickou přítomností.

V. Lánská, Z. Prášková, D. Vorlíčková

CELOSTÁTNÍ KONFERENCE S MEZINÁRODNÍ ÚČASTÍ „UČITEL FYZIKY“

Jedním z předpokladů zvyšování úrovně fyzikálního vzdělání žáků a plnění stále náročnějších úkolů socialistické školy je kvalitní příprava učitelů fyziky jednak v pregraduálním studiu, jednak v různých formách postgraduálního vzdělávání. Této problematice byla věnována celostátní konference s mezinárodní účastí na

téma Učitel fyziky, kterou ve spolupráci s Univerzitou Palackého připravila fyzikální pedagogická sekce JČSMF. Konference, která proběhla ve dnech 10.—12. září 1986 v Kulturním domě ROH Sigma v Olomouci, se zúčastnilo více než 80 pedagogických, vědeckých a odborných pracovníků, z toho 14 hostů ze zahraničí (3 BLR, 1 NDR, 9 PLR, 1 SSSR).

Při zahájení konference účastníci vyslechli pozdravné projevy zástupce ONV v Olomouci dr. J. SOUČKA a proděkana přírodovědecké fakulty UP prof. dr. J. MACHYČKA, CSc., po nichž následoval úvodní referát prorektora UP prof. dr. I. CABÁKA, CSc., na téma Úloha učitele ve vědeckotechnickém rozvoji.

Referáty prvního dne jednání konference byly zaměřeny na obecné otázky vzdělání učitele fyziky a přednesli je: prof. RNDr. E. SVOBODA, CSc. (*K problematice vzdělání učitelů fyziky*), prof. RNDr. K. VACEK, DrSc., člen korespondent ČSAV (*Učitelské vzdělání z hlediska fyzika*), prof. RNDr. J. VACHEK, CSc. (*Postavení didaktiky fyziky jako disciplíny ve vzdělání učitelů fyziky*), doc. RNDr. J. JANOVIČ, CSc. (*Odborná fyzikální a odborná didaktická příprava budoucího učitele fyziky*), doc. RNDr. J. KUČÍREK, CSc. (*Teoretická výzbroj budoucího učitele fyziky*), doc. RNDr. E. MECHLOVÁ, CSc. (*Cílová struktura profilu absolventa studia učitelství*) a doc. RNDr. OLDŘICH LEPIL, CSc. (*K některým problémům profesionální přípravy učitele fyziky*).

Druhý den byl věnován sdělením účastníků konference k aktuálním problémům pregraduální a postgraduální přípravy učitelů fyziky. Celkem bylo předneseno 26 sdělení, z nichž 12 přednesli zahraniční účastníci konference. Závěr konference tvořily referáty doc. PhDr. DANY TOLLINGEROVÉ, CSc. (*Pedagogickopsychologická příprava učitele fyziky*) a doc. PhDr. ALEXANDRA TUČKA, CSc. (*Kritéria účinnosti výchovy učitelů*).

V průběhu konference se uskutečnila výstavka fyzikální literatury, studijních textů pro přípravu učitelů a nových učebních pomůcek. Program konference byl doplněn večerní besedou o využití laseru ve výuce fyziky (RNDr. Z. KUPKA, CSc.). Zahraniční hosté konference byli přijati prorektorem UP prof. dr. J. NAVRÁTILEM, CSc., a prohlédli si pamětihodnosti města. Ke společenské úrovni konference přispělo i zdařilé přátelské setkání účastníků v hezkém prostředí hotelového domu Sigma.